

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**SENIOR CERTIFICATE/
NATIONAL SENIOR CERTIFICATE**

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

HUKURI 2020

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 5.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ra swivutiso ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:
XIYENGE XA A: Xitsalwana (50)
XIYENGE XA B: Xitshuriwa xa xitsalwambiko (2 x 25) (50)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE xa A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE xa B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (Xik.: hi ku tirhisa mepe wa miehleketo/dayagiramu/ chati ya nkholuko/marito ya nkoka), ku hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele ku RHANGELA nhlamulo.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku ba nkhwati emakumu ka nkunguhato wun'wana na wun'wana.
7. U tsundzuxiwa swinene ku tirhisa nkarhi hi ndlela leyi landzelaka:
XIYENGE XA A: Timinete ta kwalomu ka 80
XIYENGE XA B: Timinete ta kwalomu ka 70 (2 x 35)
8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nomboriweke hakona eka papila leri ra swivutiso.
9. Nhlokomhaka a yi katsiwi eka nhlayo ya marito.
10. Tsala swi basa no vonaka.

XIYENGE XA A: XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na marito ya le xikarhi ka 400–450.

1.1 Ndza ha tinyungubyisa hi xiboho lexi ndzi xi tekeke siku rero. [50]

1.2 Nhloko ya xikolo loyi ndzi nga ta ka ndzi nga n'wi rivali. [50]

1.3 Loko varhangeri hinkwavo a vo tshembeka. [50]

1.4 Vunene na vubihi byo va maAfrika-Dzonga ma kuma swilo swa mahala eka mfumo. [50]

1.5 Ku va vadyuhari va yisiwa eka tindhawu ta vuhlayiselo i mhaka ya kahle. Pfumela kumbe u kaneta. [50]

1.6 Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka kutani u hlawula xin'we eka swona u tsala xitsalwana hi nhlokomhaka leyi u xi nyikeke yona.

1.6.1

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.shutterstock.com]

[50]

1.6.2

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.shutterstock.com]

[50]

1.6.3

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.shutterstock.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO**XIVUTISO XA 2****SWILERISO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene kutani u tsala switsalwambiko hi tona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitshuriwa xa wena xi fanele ku va na marito ya kwalomu ka 180–200.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

U tekile nkarhi wo leha u lava ntirho kambe u nga wu kumi. Munghana wa wena u ku pfunile leswaku u kuma ntirho lowu u tirhaka kahle u tlhela u hola mali yo nyawula. N'wi tsalele papila u n'wi khensa eka vunene lebyi a ku endleleke byona.

[25]**2.2 TSALWAVUTITIVISI (CV) NA PAPILA RO SEKETELA**

U muntshwa loyi a paseke tidyondzo to karhi ekholichi ya TVET hi 2017 kutani ku navetisiwile ntirho wa leswi u swi dyondzeleke eka phephahungu ra Tivoneleni. Tsala tsalwavutitivisi (CV).

[25]**2.3 NHLUTO**

Emugangeni wa le ka n'wina ka ha ku cheriwa tiphayiphi letintshwa ta mati hi thendara yo karhi. Tsala nhluto wa leswi endlwiweke kusukela loko yi sungurile ku tirha kufika loko yi hetile ntirho wa yona.

[25]**2.4 MBULAVULO/XIPICHI**

Tanihi muyimeri wa vandla ro karhi ra tipolitiki, tsala mbulavulo/xiphichi lexi u nga ta xi nyika hi siku ro heleketa nhenha yin'wana leyi hundzeke emisaveni endlwini ya yona yo hetelela.

[25]**2.5 N'WANGULANO**

Makwenu u lan'wile ekaya endzhaku ka ku holoveriwa hi vatswari hi ku va a vuyile navusiku kutani u fambile u n'wi lava u kala u n'wi kuma. Tsala n'wangulano exikarhi ka yena na wena.

[25]**2.6 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU**

Tanihi muteki wa mahungu ya phephahungu ra Tshamisekani, tsala atikili mayelana na van'wamapurasi lava dlayiwaka exifundzeni xa n'wina.

[25]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 50
NTSENGO WA TIMARAKA: 100